

mah i kraće i ekspresivnije, one iste stvarnosti, koje može izraziti artikuliranim riječima. Ali baš ta činjenica daje elementima pokreta u jezičnom izrazu vrlo različite vrijednosti, koje mogu ići od jednostavnog izražavanja emocija do literarnih i uopće umjetničkih efekata.« Svi ovi elementi vrednota govornog jezika, zajedno sa stvarnim kontekstom, ne pojavljuju se i ne ostvaruju se u jezičnom izrazu jedan po jedan, nego su uglavnom sve vrednote govornog jezika zajedno stalno prisutne u većoj ili manjoj mjeri. One time čine uvijek cjelinu izraza, koji se kao cjelina može osjetiti i u cjelini i u svojim dijelovima.

Autor dalje ističe, da su vrednote govornog jezika na višem stupnju omogućile jezičnom izrazu, da se sjedini s muzičkim tonovima i pokretima, koji su također prirodni zvuk i pokret preraden od čovjeka, na drugoj liniji izraza. »Medutim, umjetnički izraz, na osnovi artikuliranih riječi, služi se na području umjetničke misli-izraza posebnim kombinacijama vrednota govornog jezika. Umjetnička misao-izraz razvila je dalje vrednote govornog jezika, koje su se već nalazile na višem stupnju u etapi artikulirane riječi... Povezanost svih elemenata glasa i vrednota govornog jezika, povezanost vrednota govornog jezika i muzike stvorila je *ritam*, osnovu za svaku umjetničku formu-sadržaj... Umjetnik artikulirane riječi uzdići će te mogućnosti vrednota govornog jezika na novi stupanj i približiti, pomiješati glas vrednota govornog jezika s glasom muzike... Tako su umjetnici vrednota govornog jezika, pa i umjetnici jezičnog izraza obuhvatili na izvorima prirodnog zvuka i pokreta svu najdublju problematiku društva, stvorili gigantske ličnosti, formirali svoje misli u najsnažnijem izrazu, obliku.«

Pošto je ovako izložio osnovna načela svojega gledanja na probleme jezičnog izražaja i umjetničkog djela, Petar Guberina u poglavlju o rečenici zaključuje, da su vrednote govornog jezika osnovni

elemenat ljudske rečenice i da bi stoga gramatička analiza rečenice morala počivati na analizi vrednota govornog jezika. U trećem poglavlju autor prelazi na opće leksikološko, morfološko i sintaktičko područje te govori o važnosti vrednota govornog jezika za razumijevanje riječi u najširem smislu. U četvrtom poglavlju knjige pokazuje, kako se teorija o vrednotama govornog jezika i riječi može primijeniti na književni tekst i kako između jezične i umjetničke analize postoje principijelne ograde. I konačno, u petom poglavlju na analizi umjetničkih tekstova Elija Vittorinija, André Gida, Antuna Gustava Matoša i Miroslava Križe primjenjuje «svoj osnovni princip, da se ritam stalno gradi na vrednotama govornog jezika i da on predstavlja osnovni izraz umjetničke, misaono-osjećajne kreacije, u koncepciji i u izrazu.«

Kao što se vidi, Guberina knjiga obrađuje za nas zanimljivo područje jezičnog izraza s pomoću prirodnih elemenata zvuka i pokreta i dolazi do korisnih i dalekosežnih rezultata. Pisana nakon upotrebe obilne suvremene naučne literature o ovom predmetu, potkrijepljena brojnim primjerima iz svjetske i naše književnosti, ova će knjiga vrlo dobro doći svima, koji se zanimaju za probleme ljudskoga izraza. I lingvist, i kritik, i literat naći će u njoj korisnih poticaja. Iako u njoj, razumljivo, nije sadržana sva istina i jedini put za proučavanje jezičnog izraza, ipak ona svojom metodom može dati korisnih rezultata i spoznaja, pa stoga valja upoznati njezina načela i iskoristiti ih u analizama jezičnog izraza, i umjetničkoga i neumjetničkoga.

Lj. J.

O NEKIM »IZDAVAČKIM« I »TEHNIČKIM« GRIJEŠKAMA

Često puta, dakle s malo iznimaka, nalazimo u našoj dnevnoj štampi, pa i u književnim časopisima i listovima, na njihovu najupadljivijem mjestu, kao podnaslove članaka, neka pogrešna sklanjanja, što krši ne samo gramatička pravila,

nego, štoviše, vrijeda i duh našeg jezika, nagrdjuje izražavanje. Više puta pisac, koji piše pravilno, doživi neugodno iznenađenje, kad mu urednik u novinama ili u časopisu, »ispravi« padež tako, da od pravilnog oblika i točnog smisla nastane pogreška i, u neku ruku, besmisao. A sve to u površnoj i neopravdanoj težnji, da se postigne jednostavnost i tamo, gdje to ne treba. Mnogima se tako čini, da je prvi padež (nominativ) najprikladniji oblik za svako ime ili naziv, kao da naš čitalac ne zna (osim, možda, za neka strana imena i nazive, i za neka naša manje poznata i neznatna geografska mjesta i imena), kako se iz kosih padeža izvodi osnovni oblik, nominativ! A to tako nije potrebno i ne smije biti, pa je vrijedno da se na to ukaže, kako bi već jednom neupućeni urednici ukinuli tu svoju «uredničku» praksu.

Radi se, naime, u prvom redu o sklanjanju (dekliniranju) imena ili naziva naših izdavačkih ili nakladnih poduzeća, što se, kao što rekoš, stavljaju redovito kao podnaslovi prikazima i kritikama knjigâ, objavljenih u izdanju tih naklada ili poduzeća. Gotovo bez iznimke piše se u našoj štampi ispod glavnog naslova: *Izdanje »Zora«, Zagreb* ili: *Izdanje »Mladost«,* ili: *Izdanje Matica Hrvatska;* i tako: »Prosvjeta«, »Kultura«, »Seljačka sloga«, Jugoslavenska akademija i dr. Svakome je, doduše, jasno, da se radi o izdanju »Zore«, »Mladosti«, Matice Hrvatske, »Prosvjete«, »Kulture«, »Seljačke sloge«, Jugoslavenske akademije i dr., te da ono izdanje nije ni »Zora«, ni »Mladost«, ni Matica Hrvatska i sl. Pa ipak, treba pisati onako, kako se misli: *Izdanje »Zore«;* *Izdanje »Mladosti«;* *Izdanje Matice Hrvatske.* I t. d.

No postoji i slučaj, kada ime ili naziv naklade treba da ostane u nominativu, kad se, dakle, ne sklanja. A to je onda, kad to ime ili naziv ima pred sobom kakvu poblizu oznaku, koja mu, zaista, služi samo kao ime ili naziv. Tada treba pisati: *Izdanje Drž. izdav. poduzeća Hrvatske*

»Zora«; *Izdanje Srpskog kulturno prosvjetnog društva »Prosvjeta«;* a ne *»Zore«* i *»Prosvjete«,* I t. d.

Slično će se naći i na dopisima, koji stižu administracijama ili uredništvima naših novina i časopisa, kad neupućeni i površni dopisnik piše »jednostavno«: *Administraciji »Vjesnik«, Uredništvu »Republika«, Upravi »Radio-Zagreb«* i t. d., kao da se ona administracija zove »Vjesnik«, uredništvo pak »Republika«, a uprava — »Radio-Zagreb«; umjesto toga treba pisati: *Administraciji »Vjesnika«, Uredništvu »Republike«, Upravi »Radio-Zagreba«.* Slično je tome čak u časopisu Društva sveučilišnih nastavnika, gdje čitamo na omotu lista, da dopise valja slati s oznakom »Za Pogledi 52«.

Nisu to, naravno, ne znam kako krupni problemi i pogreške, od kojih bi stradala ljepota našeg jezika i smisao sadržaja; ali, može biti, stradat će preciznost izražavanja. Napokon, pogreške su pogreške, bile one velike ili »male«, pogotovu kad su česte i stalne, pa u svojoj moći nagrdjuju i ljepotu i smisao. Kadikad se baš iz njih radaju neke neumjesnosti i za onog, koji je voljan da se smije, groteske. Tome su veći ili manji primjer neki podaci, što ih čitamo u ponekim, da ne kažem mnogim, izdanjima na upadljivim mjestima, iz pretjerane težnje za skraćivanjem:

Uredništvo (ili redakcija): Nikola Nikolić; a taj je, zapravo, samo *urednik,* dok je uredništvo ili redakcija ono mjesto, gdje on zasjeda, prima stranke i uređuje list ili časopis.

Korektura: Josip Josipović; a taj je, zapravo, *korektor,* dok je korektura onaj posao, koji on (Josip Josipović) obavlja.

Umjetnička oprema: akad. slikar Mirko Mirković; a taj je, zapravo, izdanje opremio umjetnički.

Crtež: Branko Branković; a taj je, zapravo, *autor crteža,* dok sâm crtež predstavlja nešto sasvim drugo — drugi lik ili predmet.

Uvez: Vinko Vinković; a taj je, zapravo, knjigoveža.

Štamparija: Stanko Stanković; a taj je, zapravo, štampar.

Prijevod: Ivan Ivanović; a taj je, zapravo, prevodilac. I t. d.

Sve su to više ili manje sitni propusti i griješke, koje čine tehnički urednici bez znanja i pažnje pravih, odgovornih urednika. Ali i na to treba paziti, jer se bez toga (pogrešnog) može biti. Pogotovu, ako to vodi do smiješnosti.

Da to doista vodi u grotesku, čemu će se poneki od slušalaca i nasmiјjati, a poneki i razljutiti, svjedoče nam speakeri (najavlјivači i čitači) našeg, zagrebačkog radija (a tako je, čini mi se, i na ostalim našim radio-stanicama). Imajući u programu štampan ili napisan takav pretjerano skraćeni tekst, oni ga slijepo i doslovno čitaju onako, kako je napisan, pa onda ispadne, da je:

tekst: Marko Marković; a ovaj je, zapravo, pisac teksta;

režija: Marijan Marjanović; a ovaj je, zapravo, samo režiser;

obradba: Srećko Srećković; a ovaj je, zapravo, obrađivač;

klavir: Juraj Jurjević; a ovaj je, zapravo, klavirist, svirač na klaviru;

klavirska pratnja: Tonko Tonković; a ovaj, zapravo, svira na klaviru, »prateći« tako nekog pjevača.

I tako imamo niz više ili manje uglednih umjetnika, izvođača i drugih autora, koji postaju bilo klavir, bilo violina, bilo tenor, bilo magnetofonska snimka i sl.; smiješno i žalosno u isti mah! Smiješno za naobražene i iskusne slušaoce, žalosno za neupućene i djecu, koja to čuju u svojim emisijama.

M. Selaković

VIJESTI IZ HRVATSKOG FILOLOŠKOG DRUŠTVA

Prema zaključku upravnoga odbora osnovane su u Društvu dvije sekcije: pravopisna i gramatička. Zadatak je sekcija, da u što skorije vrijeme izrade naučni pravopis i gramatiku hrvatskoga književnog jezika kao odraz suvremenoga stanja našega književnog jezika. Članovi su sekcija naši najistaknutiji filolozi, a u pravopisnoj sekciji, koja je već započela radom, uz članove Društva zasjedaju i predstavnici Odjela za jezik i književnost Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, predstavnici Društva književnika Hrvatske, Leksikografskog zavoda FNRJ, Društva novinara, predstavnici Filozofskog fakulteta, Akademije za kazališnu umjetnost i lektorâ nakladnih poduzeća. Pravopis treba da bude izrađen za godinu dana.

Ispravak! Molimo čitaoce, da na str. 57. drugoga broja »Jezika«, u članku »Nekoliko grčkih riječi u hrvatskom jeziku«, isprave pogrešan citat iz RJA, I, 233 u tom smislu, da Daničić za drugi dio riječi *benevreke* kaže, kako je on posta-

njem od latinske, talijanske ili novogrčke riječi (*bracae, braca, braki*), a za prvi dio da je taman, možda od turskoga *pembe*, pamuk. I u citatu Mladenova zabunom su zamijenjeni prvi i drugi dio.

JEZIK, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika. — Izdaje Hrvatsko filološko društvo u Zagrebu. — Uređuje redakcioni odbor: *Antun Barac, Josip Hamm, Mate Hraste, Ljudevit Jonke, Petar Skok, Sreten Živković*. — Odgovorni urednik: *Ljudevit Jonke*. — Časopis izlazi svaka dva mjeseca.